

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ІНСЦЕНІЗАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА УРОКАХ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»»**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
PO2-M22z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Попревич Лариса Анатоліївна

Керівник:
Борисова Тетяна Валеріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:
Аліксійчук Олена Станіславівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНСЦЕНІЗАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЯК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ	8
1.1. Сутнісність, зміст і структура поняття «креативність молодших школярів».....	8
1.2. Музична інсценізація як засіб розвитку креативності молодших школярів	17
1.3. Психолого-педагогічні особливості роботи із молодшими школярами над інсценізацією музики на інтегрованих уроках мистецтва.....	28
РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНСЦЕНІЗАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	38
2.1. Сучасний стан вирішення проблеми розвитку креативності учнів початкових класів.....	38
2.2. Технологічний інструментарій розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».....	46
2.3. Хід та результати дослідно-експериментальної роботи.....	60
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Питання пошуку ефективних шляхів розвитку творчої особистості супроводжують людство впродовж усього його історичного розвитку, оскільки саме від творчості безпосередньо залежить соціальний прогрес загалом і перспективи суспільства зокрема.

В нинішніх умовах, коли докорінно реорганізуються усі сфери життєдіяльності, питання творчого розвитку особистості набувають особливої значущості й актуальності.

Креативність як основна здатність особистості стає сьогодні рушійною силою суспільного розвитку: «Креативність стала ключовим фактором розвитку економіки та суспільства, вона виступає справжньою рушійною силою всіх процесів. Як у професійній, так і в інших сферах життя сьогодні ми вище, аніж раніше, цінуємо творчі здібності й більш активно сприяємо їх розвитку. Творчий порив (якість, що відрізняє людину від інших біологічних видів) охопив зараз все в небувалих масштабах» [62, с. 90].

Пріоритетним завданням сучасної освіти є створення умов для формування кожного громадянина нашої країни як творчої особистості, яка може реалізувати свої природні здібності і задатки, оскільки кожна розвинена держава має мати справжніх фахівців, які творчо ставляться до своєї справи й здатні сприяти прогресивному поступу науки, мистецтва й техніки.

Саме з цих причин важливо спрямовувати зусилля на розвиток творчої особистості дитини ще з самих перших років її становлення як громадянина, здатного у майбутньому вести свою країну до нових звершень. Відповідно, питання розвитку у дітей креативності, нестандартного мислення й поведінки, що дозволятимуть їм ефективно вирішувати різного виду життєві завдання, набувають особливого значення і потребують цілеспрямованого й ретельного наукового вивчення.

Значні можливості щодо розвитку у молодших школярів креативних якостей мають шкільні уроки інтегрованого курсу «Мистецтво», де вони залучаються до різних форм мистецької творчості.

Серед усіх різновидів мистецтва, великий потенціал для розвитку креативності має мистецтво музичного театру, яке завдяки своїй синтетичній природі, охоплює ресурси музики, театру, образотворчого мистецтва і хореографії.

Найбільш доступним для сприйняття та виконання молодшими школярами різновидом музично-театральної діяльності є інсценізація. У процесі інсценування музичних творів учні молодшого шкільного віку можуть у нескладній для них формі і відповідно до своїх можливостей здобути необхідний і вкрай важливий для їх особистісного розвитку досвід творчості, навчитись оригінально мислити, втілювати у життя власні творчі ідеї, реалізувати себе як креативну особистість.

Для того, щоб ефективно використовувати можливості музичних інсценізацій для вирішення завдань розвитку креативності молодших школярів потрібно віднайти оптимальні методи і форми роботи, які доцільно застосовувати на інтегрованих уроках мистецтва і які даватимуть змогу удосконалити творчі здібності учнів.

Відповідно, обрана тема нашого магістерського дослідження «Розвиток креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»» є актуальною.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Проблемі дослідження сутнісних, змістовних аспектів поняття «креативність молодших школярів», з'ясуванню структури цього поняття присвячено велику кількість наукових праць відомих філософів, педагогів, психологів: Заїченко Г. А., Сагатівський В. М., Карпенко Н.А., Терещук А., Тат'янчиков А.О., Литвиненко С., Павлюк С. А., Торренс Е. П., Гілфорд Дж., Євсюков О., Лук О., Маслоу А., Нікітюк О., Павленко В.В., Урбан К. К., Фрицюк В. А. Антонішена В. Л., Аксініна Н. М.

Різні аспекти театральної гри, музичного театру як різновиду мистецтва, психології художньої творчості, педагогічні можливості інсценізації як різновиду музично-сценічної діяльності висвітлено у мистецтвознавчих, психологічних, педагогічних працях діячів мистецтва та науковців: Курбаса Л.,

Білої І. М., Борисової Т. В., Масол Л. М., Пасічник В. М. Паньків Л. І., Горваль А. В., Кудикіної І. В. та ін.

Окремі питання психолого-педагогічного супроводу творчої діяльності молодших школярів, процесу інсценізації музики на уроках мистецтва розкрито у науковому доробку відомих музичних педагогів, фахівців галузі «Мистецтво», вчених-психологів: Рудницької О. П., Беземчук Л., Вацьо М. В., Герасимюк Т., Драганчук В., Остапенко Н. І., Ветлугіної Н. О., Пилипенко Л. Л., Горбова А.С., Холковської І. Л., Сисоєвої С. О..

Надаючи високу оцінку внеску вищезазначених науковців у вирішення досліджуваної проблеми, зазначимо, що досі немає спеціальних наукових розробок, зосереджених на технологіях розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музики, не розроблено шляхів їх впровадження саме на шкільних уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Тому, зважаючи на наявність суспільного запиту щодо творчого розвитку зростаючого покоління, а також враховуючи існуючі прогалини у науковій розробленості досліджуваної проблеми, темою нашого магістерського дослідження визначено: «Розвиток креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»».

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально довести ефективність технологій розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Об'єкт дослідження – процес розвитку креативності молодших школярів у закладі загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – технологія розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Відповідно до поставленої мети вирішення потребують такі **завдання**:

- проаналізувати наукову літературу і конкретизувати поняття «креативність молодших школярів», визначити його сутність, зміст, компонентну структуру;
- з'ясувати на основі наукових праць вчених особливості інсценування музики як різновиду творчої діяльності, дослідити її можливості для розвитку креативності молодших школярів;
- здійснити аналіз наукових досліджень щодо психолого-педагогічних особливостей роботи із молодшими школярами над інсценуванням музичних творів на інтегрованих уроках мистецтва;
- визначити критерії, показники і рівні розвитку креативності молодших школярів;
- розробити зміст і послідовність дій щодо діагностики розвитку креативності молодших школярів на початку та наприкінці експерименту;
- розробити технологічний інструментарій розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів, визначити поетапність його впровадження на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»;
- здійснити порівняльний аналіз отриманих результатів і довести ефективність технології розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізацій музичних творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Практичне значення роботи полягає у тому, що основні теоретичні положення й методичні розробки можуть використовуватись як на інтегрованих уроках мистецтва, так і у процесі діяльності шкільних музичних творчих колективів, музично-театральних гуртків, позашкільних творчих дитячих об'єднань.

Методи дослідження. У процесі роботи над магістерським дослідженням використовувались такі методи: теоретичний аналіз наукових праць,

синтезування, узагальнення, порівняння, конкретизація, експеримент, спостереження, бесіда.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Нестеровецької гімназії Дунаєвецької міської ради Хмельницької області. У дослідженні взяли участь 20 учнів 3 класу гімназії.

Апробація результатів дослідження: результати дослідницької роботи оприлюднювались на наукових конференціях студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Публікації. Основні положення дослідження висвітлено в одноосібній науковій публікації: Попревич Л. Інсценізація української народної пісні як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках мистецтва. Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. Вип. ХІХ. С. 315-318.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 72 найменування та додатків. Загальний обсяг магістерського дослідження – 74 сторінки. Список використаних джерел – 7 сторінок. Робота містить 4 таблиці.

ВИСНОВКИ

Виконана магістерська робота присвячена науковій розробці актуальної для сучасної початкової освіти проблеми розвитку креативності молодших школярів. У дослідженні представлено теоретичні засади, а також розроблено і експериментально перевірено низку технологічних інструментів розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів на інтегрованих уроках мистецтва в закладі загальної середньої освіти.

У результаті роботи над магістерським дослідженням нами були зроблені такі висновки:

1. Внаслідок вивчення й аналізу наукових джерел конкретизовано поняття «креативність молодшого школяра» – це здатність дитини генерувати нові, оригінальні ідеї, відходити від шаблонів виконання тих або інших дій, вирішувати поставлені задачі не за зразком, а згідно із своїм власним баченням, швидко і гнучко реагувати на зміну обставин, що супроводжують діяльність, відстоювати власні думки і втілювати свої творчі ідеї у процесі різних видів діяльності, виявляючи при цьому позитивну мотивацію й особисту зацікавленість у процесі і кінцевому результаті своєї діяльності.
2. Визначено компонентну структуру креативності молодших школярів, яка складається із мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, оцінно-рефлексивного компонентів. Мотиваційний компонент – втілює спрямованість молодших школярів на творчу діяльність та інтерес до неї, що відображається через допитливість, прагнення до пізнання нового, активність, ініціативність під час творчої діяльності. Когнітивно-діяльнісний компонент – передбачає здатність учня до пізнання нового, його інтелектуальне осмислення, вміння продукувати нові нестандартні ідеї за допомогою своєї уяви і фантазії та втілювати їх у процесі творчої діяльності. Оцінно-рефлексивний компонент – передбачає усвідомлений вибір необхідних дій у процесі діяльності, прагнення самостійно вирішувати творчі завдання, не

послуговуючись підказками інших, внутрішній підйом та енергію під час творчості, вміння оцінювати продуктивність результатів своєї творчості.

3. На основі вивчення наукової літератури було визначено власне трактування терміну «інсценізація музики», який ми розуміємо як переведення художніх образів музичного матеріалу у площину театральньо-сценічного мистецтва, що поєднує у собі музику і сценічну дію, засоби художнього й хореографічного збагачення, внаслідок чого утворюється своєрідний музичний міні-спектакль.
4. Виокремлено функції музичної інсценізації у розвитку креативності учнів: емоційно-стимулююча (забезпечує активізацію емоційної сфери учнів та стимулює їх до творчого трактування художніх образів інсценізації); творчо-мисленнева (є однією із головних, оскільки передбачає активізацію інтелектуальної діяльності, творчого мислення учнів у процесі віднайдення способів відображення музики засобами сценічного мистецтва); творчо-евристична (реалізується шляхом відкриття нового і невідомого раніше у процесі інсценування музичного матеріалу); творчо-комунікативна (передбачає активізацію сумісної колективної творчої співпраці, націленої на досягнення художньої довершеності музичної інсценізації); творчо-спонукальна (передбачає активізацію творчого потенціалу особистості дитини, прагнення творчо реалізуватись як особистість); творчо-діяльнісна (акумулює у собі можливості для творчості у різних видах мистецької діяльності (музичної, акторської, образотворчої, хореографічної тощо); художньо-оцінна (характеризується можливостями дитини бачити конкретний результат своєї музично-сценічної творчості, оцінювати себе та інших учасників інсценування, робити відповідні висновки, спрямовані на удосконалення власних творчих здібностей).
5. Визначено основні психолого-педагогічні фактори, які можуть сприяти ефективності творчої діяльності з постановки музичних

інсценізацій на уроках мистецтва у початкових класах. Такими факторами виступають: 1) підбір музичного матеріалу для інсценізації, який відповідає віковим інтересам, потребам і смакам учнів, співпадає із можливостями їх сприйняття та мислення і є технічно посильним для виконання; 2) дотримання на уроці атмосфери емоційного піднесення, активності емоційної сфери, що відповідає віковій природі учнів початкових класів і є запорукою розвитку у них креативних якостей; 3) опора під час роботи над інсценізацією на ігрові методи, які є органічними для дітей, забезпечують розвиток їх артистизму і створюють умови для творчості; 4) використання у процесі інсценізації образних порівнянь, асоціацій, аналогій, евристичних бесід, націлених на більш глибоке розуміння дітьми художніх образів і їх усвідомлене сценічне втілення; 5) врахування під час роботи над інсценізацією індивідуальних особливостей учнів: їх психологічного стану, стану здоров'я, сформованості музичних здібностей тощо; 6) підтримка творчих проявів кожного учня вчителем, позитивна оцінка внеску у спільну справу; 7) врахування під час роботи необхідності активізувати мотиваційну, пізнавальну та діяльнісну сферу молодших школярів; 8) дотримання поетапності роботи над інсценізацією; 8) стимулювання учнів до віднайдення власних варіантів вирішення проблем, пов'язаних із інсценуванням музики, для покращення загального результату роботи; 8) забезпечення на уроці комунікативної співпраці із вчителем та іншими учнями, створення психологічної атмосфери доброзичливості, ненапруженості, комфортності під час роботи.

6. Для здійснення діагностики на основі компонентної структури креативності було розроблено низку критеріїв і показників розвитку креативності молодших школярів:

- ступінь виявлення дитиною інтересу до музики, до творчої роботи на уроці мистецтва, зокрема до роботи із інсценування музичних творів. Показники: бажання займатись музикою, мистецтвом, інсценізацією музики, прагнення внести власний творчий внесок у спільну роботу, виявити себе як творчу особистість, реалізувати себе у творчості, а також отримувати задоволення під час творчої роботи над інсценізацією пісні або інструментального твору;
 - ступінь розвиненості художньо-образного мислення, уяви, фантазії, наявність емоційного відгуку на роботу із інсценізації музики. Показники: вміння робити аналіз інсценізації, зокрема її музики, інших засобів виразності, описувати словами музичний матеріал, здатність до фантазування, моделювання, уяви, вміння творчо працювати над музичним образом і його сценічним втіленням;
 - ступінь мотивованості, спрямованості на віднайдення оригінальних рішень, самостійності учнів у процесі творчої роботи над інсценізацією музичних творів. Показники: захоплення, творчий підйом, енергія під час інсценізації музики, самостійний вибір типу музично-сценічної діяльності, зацікавленість у результатах роботи, здатність до їх аналізування та оцінки.
7. Визначено і охарактеризовано рівні розвитку креативності молодших школярів: високий, середній та низький рівні.
 8. Розроблено поетапний технологічний інструментарій розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів (етапи: заохочувальний, креативно-діяльнісний, креативно-удосконалюючий). Визначено завдання кожного із етапів.
 9. Під час першого етапу використовувувались такі технологічні інструменти: творчі завдання з елементарної вокальної імпровізації «Зустріч незнайомців у країні Музики»; гра «Чарівний ліс» (відтворення за допомогою музичних інтонацій або мелодій різних лісових мешканців).

10. На другому етапі використовувались такі технологічні інструменти: евристична бесіда, завдання інтегративного типу «Малюю мелодію»; творче завдання «Оголошення на концерті у Антарктиді»; колективне обговорення дійових осіб пісні «Грицю, Грицю, до роботи»; створення короткого оповідання на тему: «Один день із життя головного персонажа»; створення малюнку за одним із епізодів інсценованої пісні; низка завдань з акторського перевтілення (самостійно розробити і застосувати в інсценізації міміку героїв, самостійно визначити і відпрацювати особливості сценічної поведінки персонажів (підібрати і відпрацювати елементи сценічних рухів, голосової інтонації), самостійно визначитись із розміщенням героїв на сцені і взаємодії один із одним); гра «Вгадай почуття незнайомця» (відгадування за мімікою емоцій, настроїв та почуттів людини); етюд-тренінг «Казка» на відпрацювання голосової інтонації, міміки, рухів (за матеріалами казки «Рукавичка»).
11. Впродовж третього етапу застосовувались: творче завдання «Додай свого персонажа у сценарій» (самостійне вигадання персонажа, якого немає у тексті пісні); творче завдання «Музичний образ мого персонажа» (створення музичної імпровізації для кращого відображення характеру вигаданого персонажа); завдання з розробки окремих елементів хореографічної моделі інсценізації (самостійний підбір танцювальної музики і виконання елементарних хореографічних рухів); завдання ігрового типу «Танцюють всі» (колективний відбір кращих танців, які можна використати в інсценізації пісні); творчі завдання з підбору засобів художньо-декоративного збагачення інсценізації (малювання костюмів пісенних персонажів, колективне створення і обговорення «цифрових декорацій»); колективне обговорення результатів власної творчої діяльності з інсценізації музики «Зустріч однодумців».

12. На основі аналізу і співвіднесення отриманих результатів початкової та кінцевої діагностики доведено ефективність розробленого технологічного інструментарію розвитку креативності молодших школярів засобами інсценізації музичних творів.

Порушена у магістерській роботі наукова проблема у повному обсязі не вирішує усіх аспектів проблеми розвитку креативності учнів початкової школи, оскільки торкається лише одного засобу (інсценізація музики). У той самий час досить перспективними та важливими виступають такі напрямки вирішення цієї проблеми: забезпечення психологічної комфортності учнів під час занять музичною творчістю, організація діяльності музично-театральних гуртків у школі, розвиток художньо-образного мислення молодших школярів засобами інтеграції різних видів мистецтв тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксініна Н.М. Креативний підхід до підготовки майбутніх учителів музики. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Луганськ: Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Серія: Педагогічні науки, 2011. № 7 (218), Ч. II, С.13-18.
2. Антонішена В. Л. Структурний аналіз креативності дітей молодшого шкільного віку. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2011/173-161-15.pdf#>
3. Беземчук Л. Творчий розвиток школярів засобами музичного мистецтва. Мистецтво та освіта. 2005. №1. С. 43-48.
4. Біла І. М. Психологія художньої творчості. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 200 с.
5. Борисова Т. В. Художньо-педагогічне керівництво театральною діяльністю школярів на інтегрованих уроках мистецтва. Педагогічний вісник Поділля №4, 2021, С.8-15.
6. Борисова Т. В., Ніколаїшин С. Особливості роботи з молодшими школярами над художнім образом хорового твору. Збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» [Електронний ресурс] / [редкол.: В. Лабунець та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 8-11.
7. Вацьо В. М. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів під час уроків музичного мистецтва. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle>
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
9. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. Київ: Муз. Україна, 1978. 255 с.
10. Герасимюк Т., Драганчук В. Музична ментальність та її роль у вихованні молодших школярів. Музикознавчі студії інституту мистецтв

Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: збірник наукових праць. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство культури України, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Луцьк, 2012. Випуск 9. С. 384-392.

11. Горбов А. С. Постановка видовищно-театралізованих заходів. Київ: Шкільний Світ, 2010. 128 с.
12. Горваль А. В. Інценізація дитячої пісні як засіб творчого розвитку учнів-початківців. URL: <https://e-journals.npu.edu.ua/>
13. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки. Тернопіль, 2008. 102 с.
14. Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 104 с.
15. Дем'янчук О. Н., Кутузова Г. І., Петрович В. С. Проблеми художньо-естетичної освіти та виховання учнівської і студентської молоді в умовах національного відродження: Монографія. Луцьк: Ред. – вид. відд. “Вежа”. Волин. державний університет ім. Лесі Українки, 2001. 347 с.
16. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 218 с.
17. Добровольська Н. Структура креативності майбутніх менеджерів невиробничої сфери. URL: vuzlib.com
18. Дорошенко Т. Розвиток творчих здібностей на уроках музики. Початкова школа. 2007. №4. С. 34-37.
19. Календарно-тематичне планування за підручником інтегрованого курсу «Мистецтво». URL: <https://svitdovkola.org/files/art3/art-kalendarne-planuvannia-3kl.pdf>
20. Каніщенко А.П. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів у процесі навчання. Київ, 1985. 49 с.

21. Карпенко Н.А. Психологія творчості: навч. Посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
22. Концепція Нової української школи. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>
23. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04_5
24. Кордюк А. С. Особистісна орієнтація навчального процесу як складова інноваційних педагогічних технологій. Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького. Випуск 144. Серія «Педагогічні науки». С. 81-84.
25. Костів В. І. Сучасні аспекти виховання в національній школі. Шлях освіти. Київ, 1999. № 3. С. 2-9.
26. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 567 с.
27. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності дітей: монографія. Київ: НМЦВД КУ імені Бориса Грінченка. 2012. 236 с.
28. Куцан О. Соціо-ігрові методи як спосіб проводити уроки музики цікаво. Мистецтво та освіта. 2010. № 1. С. 19-25.
29. Кушка Я.С. Методика музичного виховання. Частина 1. Вінниця: Нова книга, 2007. 216 с.
30. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи: Збірник наукових праць полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки». Випуск 3 (50). Полтава, 2006. С. 215-219.
31. Ляшенко І. Національні традиції в музиці як історичний процес. Київ: Муз. Україна, 1973. 325 с.
32. Масол Л. М. Концепція загальної мистецької освіти. Мистецтво та освіта. 2004. №1 (31). С. 2-5.
33. Масол Л. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3-4 класах на засадах компетентнісного підходу:

- навчально-методичний посібник:[для педагогічних працівників]. Київ: Генеза, 2021. 159 с.
- 34.Мистецтво у розвитку особистості: Монографія /Ред. Ничкало Н. Г. Чернівці: Зелена Буковина, 2006. 224 с.
- 35.Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. Суми: Наука, 2004. 210 с.
- 36.Михайлова О. Л. Взаємозв'язок креативності, творчості та інтелекту особистості як наукова проблема. Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 21 (31). С. 25-28.
- 37.Наконечна О.В. Зміна призначення театру як соціального феномену в руслі ознак часу. Аркадія. 2004. № 4. С. 19–21.
- 38.Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. URL:http://infteacher.at.ua/index/nacionalna_doktrina_rozvitku_osviti_ukrajini_u_khkhi_stolitti/0-70
- 39.Остапенко Н. І. Проблема творчого розвитку учнів у музичній педагогіці ХХ ст. Проблеми мистецької освіти : збірник науково-методичних статей / відп. ред. О. Я. Ростовський. Вип. 8. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 407 с.
- 40.Павленко В.В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/20364/1/Pavlenko2.pdf>
- 41.Павлюк Р.О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів. URL: http://www.nauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm.
- 42.Падалка Г. М. Лекція з авторського курсу «Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін» на тему: «Принципи навчання мистецтва» За ред. В.Г. Бутенка. Херсон: ХДП, 1995. – 104 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1242958/>
- 43.Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

44. Падалка Г. М. Музична освіта в Україні: концептуальні аспекти. Теорія та методика музичної освіти: Наукова школа Г. М. Падалки: колективна монографія [під наук. ред. А. В. Козир]. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 21-55.
45. Паньків Л. І. Музичний театр у педагогічному дискурсі. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/21775>
46. Пасічник В. М. Сутність ігрової діяльності у формуванні особистості дітей дошкільного віку. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/26531>
47. Позняк Т. М. Розвиток креативних здібностей особистості. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. Вип. 114. Чернігів, 2013. С. 161-166.
48. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання [Текст]: наук. - метод. посібн. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
49. Рогозіна В. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів. Мистецтво та освіта. 1997. №2. С.5-9.
50. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: Навч. книга «Богдан», 2001. 272с.
51. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 248 с.
52. Савченко О. Я. Інтерактивні методи та прийоми навчання. Дидактика початкової освіти: підруч. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Грамота, 2012. 368 с.
53. Сисоєва С. О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання. Гуманітарні науки. 2001. № 1. С. 110-118.
54. Сисоєва С. О. Соціальні, психологічні та педагогічні підходи до визначення творчої особистості. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во

- освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 23-56.
55. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.
56. Сисоєва С.О. Творчий розвиток особистості: сутність, специфіка. Творчість у контексті розвитку людини: Матеріали міжнародної наукової конференції: Частина 2. Київ, 2003. 48с.
57. Соболевська С. О. Аматорський театр ляльок у творчій самореалізації дітей з обмеженими можливостями. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. Київ: Міленіум, 2016. Вип. II (7). С. 91–96.
58. Стадніченко Н. В. Вплив мистецтва театру на культурне та соціальне становлення молоді. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>
59. Стрельников В. Методики оцінювання інтелекту та критерії творчої особистості. Психологічна підтримка творчості учня [упоряд. О. Главник, В. Зоц]. Київ: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. 128 с.
60. Татяничков А.О. Вплив соціально-психологічних факторів на розвиток креативності в процесі адаптації підлітків до навчання в середній ланці школи. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 14 (225), Ч. II, 2011. С.62-67.
61. Терещенко С. Креативність як критерій людиномірності особистісного зростання суб'єктів навчального процесу. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2015. № 1. С. 378-382.
62. Терещук А. Креативність як невід'ємний компонент інтелектуального розвитку особистості. URL: <http://www.newacropolis.org.ua/ua/study/conference/?thesis=4254>.
63. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. (3- 4 клас) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4->

[klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf](#)

64. Турчин Т. Застосування осучаснених форм музичного навчання молодших школярів як передумова їх творчого розвитку. Рідна школа, 2011. №7. 2011. С. 64-66.
65. Турчин Т. М. Початкова музична освіта: проблеми модернізації : [Монографія]. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна»», 2013. 368 с.
66. Урбан К.К. Заохочення й підтримка креативності у школі. Психологія. 1999. № 1. С. 41-51.
67. Філософія та історія креативної освіти. URL: http://yrok.at.ua/publ/filosofija_ta_istorija_kreativnoji_osviti/8-1-0-388.
68. Філософія: Підручник / Г.А. Заїченко, В.М. Сагатовський, І.І. Кальний та ін.; За ред. Г.А. Заїченко. Київ: Вища школа, 1995. 455 с.
69. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики. Вінниця, 2004. 219 с.
70. Холковська І.Л. Методика виховної роботи з обдарованими дітьми. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 172 с.
71. Чепіга С.Г. Спрямованість музичного виховання на формування морально-естетичних якостей особистості. 1025-річчя історії освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи: зб. матеріалів Міжнародної наукової конференції (Київ, 22 травня 2014 р.). Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. С.154-164
72. Шахрай В. М. Театральне мистецтво як чинник оптимізації взаємодії особистості та соціуму. URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/NarOsv/2011>